

Léhűtőknek nem fizetünk

Beszélgetés dr. Andrásfalvy Bertalannal

– Úgy vettem észre, a pedagógusok többnyire elégedetlenül távoztak. Nagyon sok nyitott kérdés maradt, többek között az oktatás köz-

pontosításával, illetve decentralizációjával, a pedagógusok anyagi helyzetével kapcsolatban. Ezekre nem is lehet megnyugtató választ adni?

– Ez a törvénytervezet természetesen nem végleges. Az eddigi törvényalakulás a pedagógusok kívánsága szerint történt. Nemcsak tömeggyűléseket tartottunk, hanem megkerestük a szakembereket is. Nyilván a pedagógiában is vannak ellentétes felfogások. Ha európai kontextusban nézzük, akkor vajon liberális vagy centrális a mi törvényünk? Véleményem szerint a miénk erősen a középben van, és inkább liberális, mint centrális. Természetesen más vélemények is léteznek. Amikor a Gázó-féle liberálisabb törvény megjelent, azt éppen amiatt támadták. Valahol meg kell találni a közepet. Nem biztos, hogy ezt mindenki megelégedésére meg fogjuk találni, de a törvényt javítható és a gyakorlat is majd beleszól. Decemberre, reméljük, a sok ellentétes észrevételből egy olyan elfogadható kompromisszumot találunk, amely rendszerbe illik és egészésként áll össze. Nem lesz könnyű dolog. Ami a pedagógusok anyagi helyzetét illeti, elmondtam, hogy mi sokkal többen kívántunk. Ezt azonban az ország anyagi helyzetére való hivatkozással csak részben tudtuk megvalósítani.

– A pénztelenség a kultúra egészét is érinti. A művelődési házakban például a villanyt, a fűtést sem tudják kifizetni, nem-hogy programokra is jusson.

A makói művelődéspolitikai fórumon dr. Andrásfalvy Bertalan az új oktatási törvénytervezetet ismertette és ezzel kapcsolatban hangzott el a legtöbb bíráló észrevétel, kérdés is a hallgatóság sorából.

– Tehát centralizációért kiáltanak az önkormányzatok, hogy az állam fizessen.

– Hogyan fest a piacgazdálkodás a kultúrában?

– Bizonyos fejpénzt a kultúrára kapnak. Többet kértünk, kevesebb jutott, de ez nem megoldás. A kultúrát az fizesse meg, aki használja. Hogyan kényszeríthetem rá egy isten háta mögötti kis falu emberét, hogy fizesse az Operaházat? Természetesen az Operaházat kiemelt központként pénzelní kell. Néhány intézményt fel kell vállalni, de a központi kormányzat az egészet nem vállalhatja, csak úgy, ha főlemeli az adókat. Az adókat meg nem lehet már emelni. Ez a circulus vitiosus. A kultúra úgy áll a saját lábára, hogy például azt, ki kap a képzőművészeti alapról, azt a képzőművészek döntsék el. Ezt már nem mi csináljuk, átadtuk. A kultúra legtöbb területét alapítványok intézik, amelyeknek független bizottságai vannak, ezeket a szakma választja meg. A minisztérium kivonul, kihátrál mind-ezekből. Például nem kiadókat fogunk támogatni, hanem könyveket.

– Ha már a könyvkiadásnál tartunk, hogyan lehetne itt gátat venni a burjánzó giccsek, és az igazi értékek patronálására?

– Ez nem minisztériumi feladat, mert ha minisztériumi, akkor politikai is. Márpedig a kultúrát, a könyvkiadást függetleníteni kell a politikától. A társadalom lassan fog fölállni, de hadd tegyem hozzá, Európában olyan országok, melyek tízszer gazdagabbak Magyar-

országnál, fele annyi könyvet sem adnak ki, mint mi. Európai összehasonlításban nem is vagyunk olyan rosszak, ahogy azt egyesek beállítják.

Ott rengeteg a magánérvő, ami kiegyenlített, átvállalja a kultúrát, a szponzorálást, a mecenatúrát. Mi nem tudjuk, mert egy eladósodott ország, egy infrastruktúrájában tönkrement ország vagyunk. Most átmeneti idő van, amikor nemcsak hogy új gazdasági rendet kell felállítani, hanem rajtunk van az egész politikai átállásnak is minden terhe. Iszonyatos veszteségeink vannak. Visszatérve a kérdésekre, léteznek tehát olyan értékek, amelyeket az állam támogat majd, de teljesen nem ellenőrizheti a könyvpiacot. Egyes kiadványokat dotál majd az állam, ha ezt fontosnak tartja és van ereje hozzá, de a kiadókat nem. Hogy egy nyugati kiadóhoz képest tízszer annyi léhűtőt fizessünk, és ezek a fiókok számára szerkesszenek és fordítsanak... ezt egyetlen gazdaság sem bírja el.

– A vitafórumon olyasvalamit mondott, hogy a határ menti jugoszláv bevásárlóturizmus elapadása miatt csökkent a magyar pedagógusok fizetése. Hogyan függ össze a kettő?

– Óriási pénzkiesése van a magyar államháztartásnak emiatt. – Amíg jöttek a „turisták”, akkor az volt a baj, hogy minden boltot kifosztottak, letaroltak, a helybeliek nem juthattak hozzá az áruhoz.

– Nem a szegedit kell szidni, aki véletlenül két percnél tovább áll sorba, hogy odajusson a kasszához. Főleg a bevásárlóturizmusból származott a jövedelem, évente 400-500 millió dollár.

TURI TIBOR

Ki itt az alkalmatlan?

Gázó Ferenc a közoktatási törvénytervről

Míg Makón a kultuszminiszter igyekezett megnyugtani pénteken este a pedagógusokat és az önkormányzat tisztségviselőit, mondván, ne aggódjanak az iskolai önállóság és a fenntartói jogok miatt, addig Szegeden – ugyanabban az időpontban – Gázó Ferenc egyetemi tanár mondta ennek az ellenkezőjét. Hogy kinek van igaza, a közoktatási törvénytervezet első változatát kidolgozó munkacsoport vezetőjének, Gázó Ferencnek-e, aki megkérdőjelezhetetlenül szakembernek számít ebben a témában, viszont megkérdőjelezték a tervezetét azzal, hogy egy minisztériumi munkacsoporttal úgy átdolgoztatták, hogy a szülőatyja nem ismer rá, vagy Andrásfalvy Bertalannak-e, aki miniszterként védi a minisztériumi koncepciót – eldönthető. Mihelyt széles körben nyilvános lesz ez a koncepció. Egyelőre a leginkább érintettek, a pedagógusok többsége sem ismeri. A titkolódzó minisztérium magára vethet, amiért interpretációkra szorul, akit érdekel a közoktatási törvénytervezet. Mi most Gázó Ferencet kérdeztük róla.

– Foglalja össze, kérem, melyek az alapvető különbségek az önkormányzati és a minisztériumi koncepció között.

– A minisztériumi koncepció alapvető jellegzetessége az iskola fölötti hatalomnak, az irányításnak, az ellenőrzésnek egy rendkívül rigorózus koncentrációja a minisztérium által létrehozandó Területi Oktatási Központok segítségével. A TOK gyakorlatilag a régi tankerület egyfajta reinkarnációja, azzal a különbséggel, hogy a TOK-nak sokkal nagyobb irányítási jogköre lenne, mint a tankerületnek volt. Azon kívül, hogy az iskolák közvetlen szakmai irányítását és ellenőrzését végeznék, részben felügyeleti, másrészt ellenőrzési jogokat gyakorolna olyan közoktatási döntésekben is, amelyek az önkormányzat hatáskörébe tartoznak. Az önkormányzatnak például kötelező lenne kikérni a TOK véleményét a helyi iskolaszervezetről, vagy arról, hogy mely gyerekeket vehetnek föl az egyes iskolatípusokba; eddig ezek a témák a fenntartó hatáskörében voltak. Mindezek tetejébe: azáltal, hogy a TOK-ot fölruházzák a jogkörrrel, hogy megállapíthatja például a pedagógus szakmai alkalmatlanságát, kezdeményezheti az igazgató fölfüggesztését, fölmentését, az igazgató kinevezésekor egyetértési joga van – a személyi függőségi rendszert is beépítik a folyamatba. Ezt én egy nagyon centralizált rendszernek tartom, amelyben sem az iskola szakmai önállósága nem érvényesülhet, sem a fenntartónak azok a jogai, amelyek lehetővé tennék a helyi oktatáspolitikai alakítását, azt, hogy a helyi iskolarendszer a helyi társadalom igényei és szükségletei szerint formálódhasson.

– Mit jelent az új koncepció a pedagógusok sokat hirdett önállósága szempontjából?

– Jogvisszavonást jelent a mostani, a 80-as évek közepe óta kialakult állapothoz képest. Jelenleg több szakmai döntési kompetenciával rendelkeznek a pedagógusok, mint akkor fognak, ha ebből a koncepcióból törvény lesz. A neveléstudományok mindössze négy kérdésben hagy döntési jogot, ezek közül kettő banális: dönthetnek a tanulók jutalmazásáról és egyes, az iskolai szinthez tartozó tanulói fegyelmi ügyekben. A tankönyvek megválasztása már korlátozott jog, mert csak az úgynevezett iskolaszékek egyetértésével érvényes. A negyedik pedig egy furcsa dolog: a szakmai programot nem az iskola dönti el, nem ott, hanem az iskolán kívül, a TOK-ban hagyják jóvá.

– Magyarán: a minisztérium hagyja jóvá?

– Természetesen, hiszen a TOK gyakorlatilag a minisztérium kihelyezett tagozata, vagy hogyan is nevezem...

– Az önkormányzatokban szó sem volt arról a harmadik, területi irányítási szintről.

– Abban a tervezetben két irányítási szint van. A közoktatási minisztériumé, amit a törvény körvonalaz, s ez nem más, mint egy keretrendszer megalkotása és egy úgynevezett kimeneti szabályozás, amely a vizsgákkal oldható meg. Ezen túl nincs a minisztériumnak direkt irányítói jogköre, legföljebb szolgáltatói kötelezettsége, mint a programok, vagy tankönyvek kínálata, amivel egyébként, indirekt

módon, a kormányzat alkalmasint befolyásolhatja az oktatás tartalmát. A másik irányítási szint az iskolafenntartó önkormányzaté.

– Lehet-e találni valami szakmai, racionális indokát a területi irányítás bevezetésének?

– Én még nem találtam, de az értékelés kérdése, hogy ki mit tekint ésszerűnek. Magam nem illeszteném ezt a jelzőt ahhoz a magyarázathoz, mely szerint az iskolák nem érettek arra, hogy egy központi szabályozás keretei között önállóak legyenek. A magyar pedagógustársadalom – mondják – erre alkalmatlan, szakmailag felkészületlen. Én nehezen tudom elképzelni, hogy ilyenfajta bábáskodás alatt, amelyben a TOK-al lesz részük, majd egyszerre csak alkalmassá válnak a szakmai önállóságra és aztán talán megkaphatják az autonómiát. Szerintem kizárólag fordítva képzelhető el a dolog. A másik magyarázat az, hogy a helyi önkormányzatok szintén alkalmatlanok a helyi oktatásirányításra, mert nem volt még idejük felnőni a feladathoz.

– Egyetlen „joga” marad az önkormányzatnak: fizethet.

– Nagyjából erről van szó, hiszen a mindenfajta ellenőrzési jogot magához von a kormányzat. Roppant előnytelen helyzetbe kerülnek így a helyi hatóságok, különösen ha megmondoljuk, hogy a betervezett költségvetési koncepció nem kecsesített semmiféle áttöréssel az iskolafenntartás anyagi fedezete tekintetében.

– Kísértetiesen hasonlít az új koncepció az általunk már jól ismert „tervutasításos” rendszerre, amelyben nem kell mást tenni, csak végrehajtani a felső utasításokat.

– Mivel a tananyag 80 százaléka az úgynevezett nemzeti alaptantervben meghatározott, és még azt is előírja a minisztérium, hogy a 20 százaléknyi helyi tantervet milyen elvek szerint kell elkészíteni – nincs szakmai szabadsága, választási lehetősége a pedagógusnak; szabad iskolaválasztás sincs, tehát felhasználói kontroll sincs; természetesen felelős se lesz; csak kollektív felelőtlenség. Mint az 50-es, 60-as években volt. Ezt csak akkor lehetne felcserélni a felelősségvállalás rendszerével, ha valóságos döntés megilletné az iskolában dolgozókat. A jelenlegi kormányzat azonban nagy veszélyt lát abban, hogy ha nem határozza meg pontosan, mit kell tanítani az iskolában, akkor nem kívánatos tartalmak is bekeverülhetnek a tananyagba, másrészt a pedagógusok – föltételezett szakmai alkalmatlanságuk folytán – a könnyebb ellenállás felé haladnak és a minimális követelményszintet sem érik el.

– Az az érzésem, anakronisztikus beszélgetést folytatunk; olyan dolgokról van itt szó, amelyeket már milliószor megvitattak az oktatásügy, mint szakma, s azt lehetett hinni, túl vagyunk ezeken az alapkérdéseken. Most minden kezdődik előlről?

– Nem szívesen vállalkozom annak megítélésére, mi kezdődik és mi folytatódik. Csak sajnálom, hogy a jelek szerint megint hatalmi-politikai szempontok tolatodnak a szakmaiak elé.

SULYOK ERZSÉBET

Kulturális hírek

A Feszty-körkép körül

Pénteken délelőtt 10 órakor lesz az Önkormányzati Székházban a Feszty-körkép alapítvány Kuratóriumi ülése, valamint az országgyűlési képviselők, a parlamenti pártok megyei és a közgyűlés vezetőinek konzultációs tanácskozása. A három napirendi pontban szerepel: a Feszty-körkép restaurálásának helyzete, az ópusztaszeri Nemzeti Történelmi Park és a Honfoglalás 1100. évfordulója, és a Megyei Közgyűlés gazdasági és munkaprogramja tervezetének megvitatása.

Az alkotótábor kiállítása

November végén nyílt meg Derekegyháza Művelődési Házban a derekegyházi Pedagógus Alkotótábor képzőművészeti kiállítása. A kiállítást január 6-tól az ifjúsági ház mini galériájában is láthatják.

Harsonák

Ma este 7 órakor a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Szegedi Konzervatóriumának nagytermében harsona tanszaki hangversenyt rendeznek. A műsorból: Marcello: g-moll szonáta – Megyesi Zoltán 6. osztály; Beethoven: Adelaide – Molnár Szabolcs 4. osztály; Gedike: Két tánc – Döge Csaba 6. osztály; Telemann: f-moll szonáta I-II. tétel – Lauer Zolt 7. osztály; Gröndahl: Concert – Nyerges Attila II.

évfolyam; Bogár: Szonatina – Lauer Zolt 7. osztály; Dávid: Esz-dúr harsonaverseny – Bakos Zolt IV. évfolyam. Zongorán kísér: Lajos István. A felkészítő tanárok: Dégi János és Simon István.

Zenekari á-rock

Ma délután 6 órakor lesz az ifjúsági házban a „Csak vájtfülűeknek” elnevezésű klub első programja, amelyen Déri Zolt bevezető előadása után Lou Reed „Transformer” (1972) című nagylemezét mutatják be CD-ről. Utána este 8 órakor az eFMeR együttes tartja ez évi utolsó nagy koncertjét, amelynek címe: Holtjáték.

Hogyan jön össze a kocsma és az opera, vagy mit keres a csizma az asztal alatt? Mit milyen sorrendben kell csinálni: először operába, aztán a kocsmába, avagy fordítva? Vagy ordítva? Földes László (Hobo) esetleg a válasz egyik birtokosa. Már csak azért is így gondolható, mert holnap este az ifjúsági házban koncertezik a HBB (a gyengébbek kedvéért: Hobo Blues Band), és amit előadnak, az egy valódi Kocsmopera.

Kötet

Párhuzamosok hullóban címmel megjelent Medgyesi Gabriella első verseskötete. A szerzőnő a szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskolán végzett 1986-ban. A szegedi olvasók elsősorban a Szegedi Egyetemen közölt írások alapján ismerhetik Medgyesi Gabriellát.